

AKSARAY'IN 50 YILLIK HİKÂYESİ

HASAN PATIR

Bir şehrin özleminden geleceğe uzanan yürüyüşü... Bazı şehirlerin kuruluş tarihleri vardır. Bazı şehirlerin ise yeniden doğuş tarihleri... Aksaray, her iki hikâyeyi de içinde taşıyan şehirlerden biridir. Anadolu'nun ortasında, yüzyıllardır gelip geçen medeniyetlere ev sahipliği yapan Aksaray; taşında Selçuklunun izlerini, toprağında binlerce yıllık medeniyetlerin hatırasını, insanında ise Anadolu'nun kadim sabrını taşır.

Bugün Aksaray'ın 50. yılını konuşuyorsak, aslında yalnızca bir idarî statünün 50. yılını konuşmuyoruz. Bir şehrin yeniden ayağa kalkışını, 56 yıllık bir özlemin sona erişini, bir neslin verdiği mücadeleyi ve gelecek nesillere bırakılan büyük bir şehir mirasını konuşuyoruz. Çünkü Aksaray'ın 50 yıllık il hikâyesinin arkasında, yalnızca bir kanun maddesi değil; yıllarca süren bir şehir iradesi vardır.

Binlerce yıllık bir şehir olan Aksaray'ın hikâyesi 1989'da başlamadı. Bu hikâye binlerce yıl önce başladı. Arkeolojik bulgular, Aksaray ve çevresindeki yerleşim tarihinin çok eski dönemlere uzandığını göstermektedir. Şehrin, tarih boyunca Anadolu'nun önemli ulaşım ve ticaret yolları üzerinde bulunması, farklı medeniyetlerin dikkatini çekmiştir. Hititlerden Roma ve Bizans'a, Selçuklulardan Osmanlı'ya uzanan tarihî süreç içerisinde Aksaray, her dönemin kendine özgü izlerini bünyesinde barındırmıştır.

Garsaura'dan Arkhelais'e, Selçuklu döneminden Osmanlı'ya uzanan isimler, aslında tek bir gerçeği anlatır: Aksaray, değişen isimlerin içinde değişmeyen bir şehrin hafızasıdır. Selçuklu döneminde şehir önemli bir merkez hâline gelmiş; hanları, medreseleri, camileri ve ticaret yollarıyla Anadolu'nun ekonomik ve kültürel hayatında önemli bir yer edinmiştir. Bugün Sultanhanı'na baktığımızda yalnızca geçmişten kalmış bir yapı görmeyiz.

Oradan geçen kervanları, yolculuk yapan tüccarları, geceyi geçirmek için hana sığınan insanları, Anadolu'nun yollarında taşınan malları ve haberleri düşünürüz. Bir taş yapı, bazen bir kitabın anlatamayacağı kadar çok şey anlatır. Aksaray'ın taşları da böyledir. Bu şehrin adı bir başka şehirde yaşar.

Aksaray'ın tarihî hikâyesinin ilginç sayfalarından biri de İstanbul'daki Aksaray semtidir. Osmanlı döneminde Aksaray'ın fethinden sonra İstanbul'a yapılan iskânlarla birlikte, şehrin adı İstanbul'un bir semtinde yaşamaya devam etmiştir. Bugün İstanbul'un kalabalığı içinde

"Aksaray" denildiğinde belki çoğu insan Anadolu'daki Aksaray'ı düşünmez. Fakat iki isim arasında yüzyıllara uzanan bir bağ vardır. Bu durum bize önemli bir şey hatırlatır. Şehirler yalnızca bulundukları yerde yaşamazlar. Bazen bir insanın hafızasında, bazen başka bir şehrin sokağında, bazen bir ailenin hikâyesinde, bazen de bir semtin isminde yaşamaya devam ederler. Aksaray da böyle şehirlerden biridir.

1933, sessizce değişen bir kader... Cumhuriyet'in ilk yıllarında Aksaray vilayet statüsüne sahipti. Ancak 1933 yılında çıkarılan 2197 sayılı Kanun ile Aksaray'ın vilayetliği kaldırıldı ve şehir Niğde'ye bağlı bir ilçe hâline getirildi. İşte bundan sonra Aksaray'ın yakın tarihindeki en uzun bekleyiş başladı. 56 yıl... İnsan hayatında 56 yıl çok uzun bir zamandır. Bir çocuk doğar, büyür, yetişkin olur ve kendi çocuklarının büyüdüğünü görür. Fakat şehirler açısından 56 yıl başka türlü yaşanır. O yıllarda doğan bir Aksaraylı, çocukluğunda ilçe olan şehrinin yeniden vilayet olmasını bekledi. Gençliğinde bu özlemi taşıdı. Yaşlandığında belki de bu özlemin gerçekleştiğini göremeden hayata veda etti. Ama şehir unutmadı. Aksaray'ın il olma düşüncesi, nesilden nesile aktarılan bir şehir hafızasına dönüştü.

56 yıllık özlem... Bazen bir şehrin en güçlü tarafı, sahip olduğu binalar değil, vazgeçmediği hayalleridir. Aksaray'ın 1933 ile 1989 arasındaki hikâyesi de böyle okunmalıdır. Bu süreçte farklı dönemlerde birçok Aksaraylı, şehrin yeniden vilayet olması için mücadele etti. Siyasetçiler, yerel yöneticiler, gazeteciler, esnaf, aydınlar, kanaat önderleri ve sıradan vatandaşlar... Hepsinin ortak bir düşüncesi vardı. "Aksaray yeniden il olmalıdır." Bu düşünce zaman zaman yüksek sesle dile getirildi, zaman zaman sessizce yaşatıldı. Fakat hiçbir zaman tamamen unutulmadı. Çünkü şehirlerin de hayalleri vardır. Ve bu hayaller, bir insanın ömründen daha uzun sürer.

15 Haziran 1989. Beklenen gün geldi. 15 Haziran 1989. Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilen 3578 sayılı Kanun ile Aksaray yeniden il statüsüne kavuştu. 56 yıllık hasret sona erdi. Aksaray yeniden vilayet oldu. Bu tarih bugün bir takvim yaprağı gibi görünse de o günü yaşayanlar için çok daha büyük bir anlam taşıyordu. Çünkü 15 Haziran 1989, sadece devlet kayıtlarında Aksaray'ın statüsünün değiştiği tarih değildi. O gün; bir beklenti sona erdi, bir mücadele sonuçlandı, bir şehrin özgüveni yeniden güçlendi.

En önemlisi, Aksaray yeni bir geleceğe yürümeye başladı. İl olmak bir son değil başlangıçtı. Bir şehrin il olması, hikâyenin sonu değildir. Tam tersine, yeni sorumlulukların başlangıcıdır. 1989'dan sonra Aksaray'ın önünde yeni bir dönem açıldı. Kamu kurumlarının yapılanması, eğitim yatırımlarının artması, sağlık hizmetlerinin gelişmesi, ulaşım imkânlarının genişlemesi, sanayinin büyümesi ve şehrin ekonomik kapasitesinin artırılması gibi pek çok alan yeni bir hareketlilik kazandı. Aksaray artık yalnızca tarihî mirasıyla değil, geleceğe dönük ekonomik ve sosyal potansiyeliyle de konuşulmaya başladı. Organize sanayi yatırımları ve üretim kapasitesindeki gelişmeler, şehrin ekonomik yapısında önemli değişiklikler meydana getirdi. Tarım, hayvancılık, sanayi ve hizmet sektörleri Aksaray ekonomisinin temel unsurları hâline geldi. Fakat bütün bu gelişmelerin merkezinde yine insan vardı.

Aksaray'ın gerçek sermayesi insandır. Bir şehrin en büyük zenginliği yer altındaki madenleri veya üstündeki binaları değildir. En büyük zenginlik insandır. Aksaray'ın bugünlere gelmesinde binlerce insanın emeği vardır. Sabahın erken saatlerinde tarlasına giden çiftçi, fabrikanın kapısından içeri giren işçi, dükkânını açan esnaf, öğrencisine ışık olmaya çalışan öğretmen, hastalarını iyileştirmek için çalışan sağlık görevlisi, şehrin yollarını, binalarını ve altyapısını planlayan mühendis, geleceğin Aksaray'ını yetiştiren anne ve babalar... Her birinin emeği bu şehrin görünmeyen duvarlarına işlenmiştir. Bu nedenle Aksaray'ın 50 yıllık hikâyesini anlatırken sadece rakamları ve yatırımları konuşmak eksik kalır. Çünkü istatistikler bir şehrin büyüklüğünü anlatabilir. Ama bir şehrin ruhunu anlatamaz. Şehrin ruhunu insanlar taşır.

İhlara'dan Hasan Dağı'na Aksaray yalnızca bir şehir merkezi değildir. Çevresindeki doğal ve kültürel değerlerle birlikte büyük bir coğrafyanın adıdır. İhlara Vadisi'nin derinliklerinde saklı tarih, Güzelyurt'un taş evleri, Manastır Vadisi, Hasan Dağı'nın heybeti, Sultanhanı'nın kervan yollarına tuttuğu ışık, Eğri Minare'nin şehrin silüetindeki yalnızlığı... Bütün bunlar Aksaray'ın kimliğinin parçalarıdır. Aksaray'ın geleceği planlanırken bu değerlerin yalnızca turistik birer unsur olarak görülmemesi gerekir. Çünkü bunlar aynı zamanda şehrin hafızasıdır. Bir şehri modernleştirmek, geçmişini silmek anlamına gelmemelidir. Tam tersine; geçmişini koruyarak geleceğe yürüeyebilen şehirler kadim şehirlerdir.

Genç Aksaray ve gelecek... Bugün 50. yılı konuşurken belki de en fazla gençleri konuşmalıyız. Çünkü 50. yılın gerçek sahibi, geçmişte yaşayanlar kadar gelecekte yaşayacak olanlardır. Bugün Aksaray'ın bir okulunda eğitim gören çocuklar, yarının mühendisleri, doktorları, öğretmenleri, sanatçıları, girişimcileri, yöneticileri ve bilim insanları olacaktır. Onların Aksaray'da kalması, Aksaray'a dönmesi, Aksaray'da üretmesi ve bu şehrin geleceğine inanması büyük önem taşımaktadır. Bunun yolu ise yalnızca iş imkânlarından geçmez. Kültürden eğitime, bilimden sanata, spordan sosyal hayata kadar geniş bir yaşam alanı oluşturmak gerekir. Çünkü gençlere yalnızca "burada kalın" demek yetmez. Onlara "burada bir gelecek kurabilirsiniz" diyebilmek gerekir.

50. Yıldan 100. yıla 50. yıl özel sayısının belki de en önemli sorusu şudur: Aksaray, önümüzdeki 50 yılda nasıl bir şehir olacak..? Bu sorunun cevabı bugünden yazılmaya başlanmalıdır. 2050'lere, 2060'lara, hatta 2070'lere uzanan bir şehir vizyonu oluşturmak zorundayız. Daha yaşanabilir bir şehir... Daha güçlü bir ekonomi... Daha nitelikli eğitim... Daha temiz bir çevre... Daha gelişmiş ulaşım... Daha güçlü bir kültür ve sanat hayatı...

Daha fazla turizm... Ve en önemlisi, geçmişle gurur duyan ama geleceğinden korkmayan bir toplum... Aksaray'ın yeni hedefleri bunlar olmalıdır. Çünkü 1989'da kazanılan il olma hakkı, bugün bize yeni bir sorumluluk yüklüyor: Şehri daha ileri taşımak.

Geçmiş vefa, geleceğe borç.... Bir şehir geçmişini unutursa kimliğini kaybeder. Geleceğini düşünmezse de zamanın gerisinde kalır. Aksaray'ın önündeki en önemli mesele, bu iki uç arasında doğru dengeyi kurabilmektir. Selçuklu eserlerini korurken modern şehircilik anlayışını geliştirmek, tarımı korurken sanayiye büyütme, sanayiye büyütürken çevreyi korumak, turizmi geliştirirken doğal ve kültürel mirasa sahip çıkmak, gençleri geleceğe hazırlarken onların şehirle bağını güçlendirmek... Bütün bunlar aynı anda başarılabilir. Yeter ki şehir ortak bir hedef etrafında birleşsinsin. Çünkü Aksaray'ın geçmişindeki en büyük başarılarından biri de budur: Bir şehir, ortak bir hayalin peşinden yürüebilmiştir. 56 yıl boyunca unutulmayan vilayetlik hayali bunun en güçlü örneğidir.

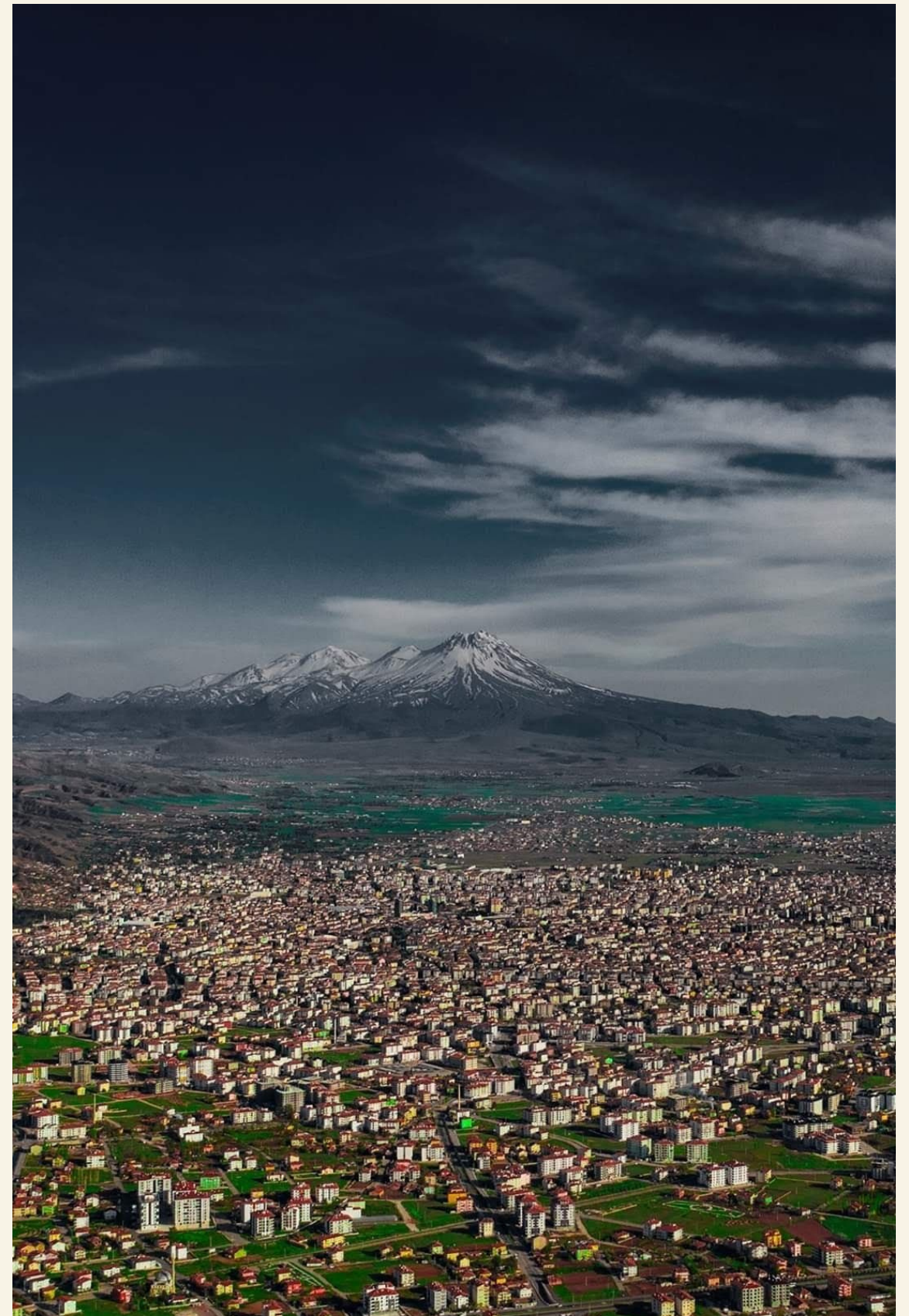
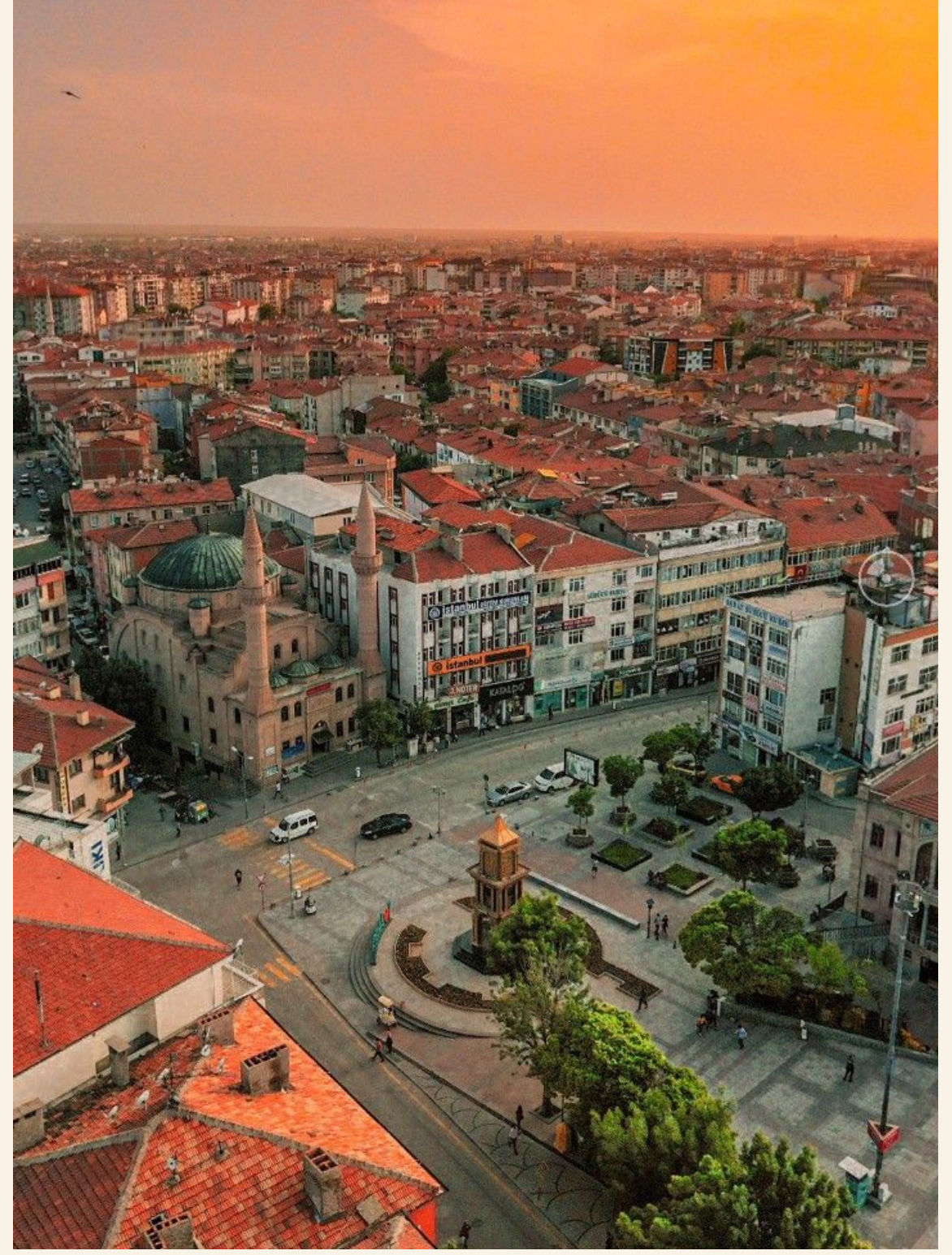

Aksaray'a Bir Mektup

Sevgili Aksaray...

Senin hikâyen, yalnızca bir şehir hikâyesi değil. Sen, Anadolu'nun ortasında binlerce yıldır ayakta duran bir hafızasın. Kervanların geçtiği yolları, savaşları, göçleri, sevinçleri, kaybedilenleri, yeniden başlayanları gördün. Bir gün vilayet oldun. Sonra vilayetliğini kaybettin. 56 yıl bekledin. Ama vazgeçmedin. Ve 15 Haziran 1989'da yeniden vilayet oldun. Şimdi üzerinden yıllar geçti. Bugün 50. yılına doğru yürürken senden geriye yalnızca geçmişin kalmasın. Çocuklarının hayalleri, gençlerinin umudu, annelerinin duaları, babalarının emeği, çiftçinin toprağı, esnafın dükkânı, işçinin alın teri, öğretmenin tebeşir izi ve bu şehre gönül veren herkesin emeği geleceğine taşınınsın. Çünkü senin gerçek hikâyen taş binalarda değil; insanların kalbinde yazılıyor.

Bir şehrin 50 yılı, 50 yıl... Dile kolay. Ama Aksaray için bu 50 yıl, yalnızca takvimde geçen yarım asır değildir. Bu 50 yıl; bir dönüşüm, bir büyüme, bir mücadele, bir yeniden yapılanma ve yeni bir kimlik oluşturma dönemidir. Fakat bu hikâyenin başlangıcı 1989 değildir. Aksaray'ın hikâyesi binlerce yıl önce başladı. 1989 ise bu uzun hikâyenin yeni bir bölümünün adı oldu. Bugün 50. yılın eşiğinde geçmişe baktığımızda şunu görüyoruz: Bir şehir, kendisine inanırsa çok şey başarabilir. Bir şehir, hafızasını korursa kimliğini kaybetmez. Bir şehir, gençlerine güvenirse geleceğini kurabilir. Ve bir şehir, geçmişinden aldığı güçle geleceğe yürürse hiçbir zaman yaşlanmaz.

Son Söz

Aksaray'ın 50. yılı bir kutlama tarihinden ibaret olmamalıdır. Bu yıl; geçmişte mücadele edenleri hatırlama, bugün çalışanları takdir etme ve geleceğe dair yeni bir söz verme yılı olmalıdır. 1933'te kaybedilen vilayetlikten sonra 56 yıl bekleyen bir şehir, 1989'da yeniden kendi kaderini şekillendirme fırsatını elde etti. Bugün bize düşen ise o fırsatı daha ileri taşımaktır. Çünkü 50 yıl sonra geriye dönüp baktığımızda çocuklarımızın ve torunlarımızın şu cümleyi söylemesini isteriz: "Onlar Aksaray'ı sadece geçmişten miras almadılar; bize daha güzel bir Aksaray bıraktılar." İşte 50. yılın asıl anlamı budur. Bir şehrin geçmişini alkışlamak değil, geleceğini hazırlamak. Aksaray'ın 50 yıllık il hikâyesi burada bitmiyor. Tam tersine... Yeni bir sayfa açılıyor. Ve o sayfanın başlığı belki de şimdiden belli:

"Aksaray: Geçmişten Geleceğe..."